

DET STATSVIDENSKABELIGE STUDIUM

1947—1967

I

AF KARSTEN THORBEBK og POUL BUCH-HANSEN*

Indledning.

I denne og en efterfølgende artikel bringes de vigtigste resultater af en undersøgelse af det statsvidenskabelige studium. Foreløbige resultater og redegørelser for undersøgelsen er tidligere udsendt af Københavns Universitets Økonomiske Institut (stencileret), hvor undersøgelsen er udført. Der er endvidere tidligere i nærværende tidsskrift (1967, hefte 1-2) redegjort for nogle hovedresultater vedrørende perioden 1947-1963. Følgende fremstilling er baseret på materiale, der er ført frem til sommeren 1967. Det samme gælder en endelig publikation, der ventes udsendt i løbet af foråret 1970 af Københavns Universitets Økonomiske Institut.

Tilgangen til studiet.

Tilgangen til studiet er opgjort således, at den omfatter alle studenter, som fra sommeren 1947 til og med sommeren 1966 har anmeldt til konsistorialkontoret at studere statsvidenskab. Som *tilgangstidspunkt* er regnet med 1. september i det akademiske år, hvor tilmeldelsen har fundet sted. Generationen 1947 består således af de studenter, der tilgår i det akademiske år 1947/48 (tilgangsår 1947), hvilket i denne sammenhæng omfatter perioden fra juni 1947 – altså fra studentereksamens afslutning – til maj 1948. Til belysning af den betydning, som anvendelsen af 1. september og ikke det individuelle tilmeldelsestidspunkt som kriterium for påbegyndelse af studiet har, kan anføres resultatet af en optælling af fordelingen på måneder af tilmeldelserne for 947 nyimmatrikulerede studenter tilgået i årene 1947-62. Det fremgår heraf, at 87 pct. tilmeldte sig til studiet i månederne juni-september, 8 pct. i oktober-januar og 5 pct. i månederne februar-maj. Langt den største del af de nyimmatrikulerede må altså på grundlag af anmeldelsestidspunktet antages at have påbegyndt studiet omkring 1. september. Selv om tilgangen af andre studenter end de nyimmatrikulerede formentlig er

* Forfatterne er hhv. sekretær i Det økonomiske Råds sekretariat og lektor ved Københavns Universitet. Til undersøgelsen er modtaget støtte fra Statens almindelige Videnskabsfond.

DET STATSVIDENSKABELIGE STUDIUM

1947—1967

I

AF KARSTEN THORBEEK og POUL BUCH-HANSEN*

Indledning.

I denne og en efterfølgende artikel bringes de vigtigste resultater af en undersøgelse af det statsvidenskabelige studium. Foreløbige resultater og redegørelser for undersøgelsen er tidligere udsendt af Københavns Universitets Økonomiske Institut (stencileret), hvor undersøgelsen er udført. Der er endvidere tidligere i nærværende tidsskrift (1967, hefte 1-2) redegjort for nogle hovedresultater vedrørende perioden 1947-1963. Følgende fremstilling er baseret på materiale, der er ført frem til sommeren 1967. Det samme gælder en endelig publikation, der ventes udsendt i løbet af foråret 1970 af Københavns Universitets Økonomiske Institut.

Tilgangen til studiet.

Tilgangen til studiet er opgjort således, at den omfatter alle studenter, som fra sommeren 1947 til og med sommeren 1966 har anmeldt til konsistorialkontoret at studere statsvidenskab. Som *tilgangstidspunkt* er regnet med 1. september i det akademiske år, hvor tilmeldelsen har fundet sted. Generationen 1947 består således af de studenter, der tilgår i det akademiske år 1947/48 (tilgangsår 1947), hvilket i denne sammenhæng omfatter perioden fra juni 1947 – altså fra studentereksamens afslutning – til maj 1948. Til belysning af den betydning, som anvendelsen af 1. september og ikke det individuelle tilmeldelsestidspunkt som kriterium for påbegyndelse af studiet har, kan anføres resultatet af en optælling af fordelingen på måneder af tilmeldelserne for 947 nyimmatrikulerede studenter tilgået i årene 1947-62. Det fremgår heraf, at 87 pct. tilmeldte sig til studiet i månederne juni-september, 8 pct. i oktober-januar og 5 pct. i månederne februar-maj. Langt den største del af de nyimmatrikulerede må altså på grundlag af anmeldelsestidspunktet antages at have påbegyndt studiet omkring 1. september. Selv om tilgangen af andre studenter end de nyimmatrikulerede formentlig er

* Forfatterne er hhv. sekretær i Det økonomiske Råds sekretariat og lektor ved Københavns Universitet. Til undersøgelsen er modtaget støtte fra Statens almindelige Videnskabsfond.

noget jævner fordelt over året, er den fejl – forlængelse af studietider – der er begået, af mindre væsentlig betydning.

Den samlede tilgang i perioden 1947-1966 på 2176 studenter er belyst i tabel 1. Tilgangen falder i fem *tilgangskategorier*. Den første af disse rummer de »nyimmatrikulerede«, det vil sige studenter, der samtidig med immatrikulationen ved Københavns Universitet tilmelder sig til det statsvidenskabelige studium. Denne tilgangskategori er langt den største og dækker godt 80 pct. af den samlede tilgang.

Den anden tilgangskategori er »andet fag«, det vil sige studenter, der tilmelder sig til det statsvidenskabelige studium efter først at have været tilmeldt et andet studium ved Københavns Universitet. Det drejer sig for hele perioden om 182 studenter eller 8 pct. af den samlede tilgang. Fra det rets- og statsvidenskabelige fakultets øvrige studier kom omkring halvdelen af disse, fortrinsvis fra jura og ikke mindst i begyndelsen af undersøgelsesperioden.

Den tredje tilgangskategori er »fra filosofikum« eller »studiefag ikke valgt«, det vil sige studenter, der ved immatrikulationen ikke har anmeldt noget studiefag, og som senere har tilmeldt sig til det statsvidenskabelige studium. Det drejer sig om ialt 108 studenter eller 5 pct. af den samlede tilgang.

Den fjerde tilgangskategori er »kandidattilgang«, det vil sige studenter, der har bestået en afsluttende eksamen ved universiteterne eller en højere læreanstalt. Det drejer sig om ialt 83 studenter, helt overvejende cand. jur.'er.

Den femte og sidste tilgangskategori er tilgangen af studenter med 1. del af økonomisk eksamen fra Århus Universitet, ialt 26 i hele perioden.

Tabel 1. Tilgangen til det statsvidenskabelige studium 1947-1966.

	Mænd	Kvinder	Ialt
1. Nyimmatrikulerede	1595	182	1777
2. Fra andet fag, uden eksamen	149	33	182
3. Fra filosofikum	96	12	108
4. Fra andet fag, med eksamen	81	2	83
5. Fra oeconstudiet	21	5	26
Samlet tilgang	1942	234	2176

Som det fremgår af tabellen, falder 95 pct. af den samlede tilgang i tilgangskategori 1-3. Da tilgangskategori 4 »kandidattilgangen« og 5 »fra oeconstudiet« begge i en række henseender er atypiske – gennemførelsesprocenten er således meget lille for tilgangskategori 4 og meget høj for tilgangskategori 5 – vil der i det følgende hovedsagelig blive bragt oplysninger om studerende, som tilhører de tre første tilgangskategorier.

Det fremgår endvidere af tabellen, at de mandlige studerende udgør ca. 90 pct. af den samlede tilgang. Denne ringe andel af kvinder betyder, at forskelligheder i studieforløbet for mænd henholdsvis kvinder vanskeligt lader sig påvise. Der vil derfor i det følgende kun blive givet summariske oplysninger om kønsfordelingens betydning. Til supplerung af de i tabellen meddelte oplysninger kan nævnes, at godt 90 pct. af de tilgæede har studeret på grundlag af dansk studentereksamen.

Sammenholder man de nye studenters fordeling på tilgangskategorier i de forløbne år af 1960erne med fordelingen i 50erne og slutningen af 40erne, kan man konstatere en udvikling henimod en mere homogen studentertilgang. Andelen af nyimmatrikulerede er således øget fra knap 75 til 90 pct., mens de øvrige fire tilgangskategorier alle relativt set er formindsket. Tilgangskategori 4 og 5 er endog til trods for den kraftige stigning i den samlede tilgang begge absolut set formindsket fra tilsammen gennemsnitligt 6 til 1 studenter pr. år. Studerende fra tilgangskategori 3 »fra filosofikum« er ligeledes formindsket i absolutte tal, men denne nedgang opvejes på det nærmeste af en stigning i tilgangskategori 2 »fra andet fag, uden eksamen«. Denne forskydning må antages at have en vis forbindelse med de i Ungdommens Uddannelsesfond gældende regler for tildeling af støtte.

Størrelsen af tilgangen til studiet i de enkelte år har været varierende i undersøgelsesperioden. I årene 1947-1951 lå tilgangen på mellem 80 og 100 pr. år. I perioden 1952-1958 lå den ret konstant på 50 til 60 pr. år, mens den fra 1959 og fremefter har været kraftigt stigende jævnfør tabel 2.

Tabel 2. Den årlige tilgang til det statsvidenskabelige studium i årene 1959-1966

	1959	60	61	62	63	64	65	66	1959-66	1947-66
Samlet tilgang....	64	71	119	164	184	239	264	218	1323	2176
Heraf:										
Tilgangskategori										
1-3.....	62	68	113	156	181	236	261	218	1295	2067
Kvinder.....	6	13	8	12	18	24	19	23	123	234

I tabel 3 er samlet en række oplysninger vedrørende de studerendes studiemæssige forudsætninger. For perioden 1947-1966 betragtet som helhed viser tabellen, at ca. 75 pct. af tilgangen i tilgangskategori 1-3 er studenter fra et gymnasium, mens 18 pct. er udgået fra studenterkursus, og 7 pct. studerer på grundlag af en udenlandsk eksamen.

Kursusstudenternes relative andel af tilgangen er imidlertid faldende og udgør for den forløbne del af 1960erne kun 13 pct. Dette skyldes, at den absolutte tilvækst har været langt stærkere i tilgangen af gymnasiestudenter og studenter fra udlandet; for begge grupper drejer det sig om mere end en tredobling, når 1950erne og slutningen af 1940erne sammenlignes med

Tabel 3. Statsvidenskabelige studerende (tilgangskategori 1-3) fordelt efter køn og studentereksamensretning. Generationerne 1947-1966.

	1947-1966			1960-66
	Mænd	Kvinder	I alt	I alt
Fra gymnasium:				
Matematisk eksamen.....	1132	84	1216	830
Nysproglig eksamen.....	237	74	311	137
Klassisksp. eksamen.....	29	3	32	11
I alt.....	1398	161	1559	978
Fra kursus:				
Matematisk eksamen.....	213	18	231	121
Nysproglig eksamen.....	111	25	136	43
Klassisksp. eksamen.....	5	—	5	2
I alt.....	329	43	372	166
Fra udlandet.....	113	23	136	89
Samtlige studenter.....	1840	227	2067	1233

den forløbne del af 1960erne. En undersøgelse af udviklingen i tilgangen af kursusstudenter viser, at mens der er sket en fordobling af det gennemsnitlige årlige antal kursusstudenter med matematisk studentereksamen, har det antal af nysproglige kursusstudenter, som gennemsnitligt tilgår pr. år, været svagt faldende. Da det gennemsnitlige antal nysproglige gymnasie-studenter pr. år kun er øget med omkring 50 pct., mens det årlige antal matematiske gymnasie-studenter er firdoblet, er der som helhed sket en forskydning i sammensætningen af tilgangen hen imod en relativt større andel af studenter med matematisk studentereksamen. De matematiske studenter udgjorde i perioden 1947-1959 63 pct. af de studerende med dansk eksamen mod 83 pct. i perioden 1960-1966.

Med hensyn til tilgangens fordeling på gymnasier og studenterkursus og udviklingen i denne fordeling er der ingen væsentlige forskelle mellem kvindelige og mandlige studerende. Derimod er der en væsentlig forskel mellem de kvindelige og mandlige studerendes fordeling efter studentereksamensretning, idet studerende med matematisk eksamen blandt kvinderne kun udgør 50 pct. af de studerende med dansk eksamen, når man betragter perioden 1947-1966 som helhed. Andelen af matematiske studerende har dog også været stigende blandt kvinderne. I 1960erne er andelen af kvindelige studerende med matematisk eksamen således nået op på 60 pct.

Som yderligere belystning af de statsvidenskabelige studerendes studiemæssige forudsætninger er i tabel 4 foretaget en fordeling af de studerende med dansk eksamen efter studentereksamensresultater. På grund af de i

1963 gennemførte ændringer i karakterskalaen ved studentereksamen dækker tabellen alene generationerne 1947-1962.

Tabel 4. Statsvidenskabelige studerende med dansk eksamen (tilgangskategori 1-4) procentvis fordelt efter studentereksamensresultat. Generationerne 1947-1962.

Studentereksamens- resultat	Gymnasie- studenter	Kursus- studenter
11,25-11,99	0,7	18,2
12,00 12,19	2,2	17,9
12,50-12,99	10,4	21,0
13,00 13,24	9,0	10,3
13,25 13,49	14,6	11,4
13,50 13,74	17,1	6,1
13,75-13,99	17,8	5,7
14,00 14,24	15,1	1,2
14,25 15,00	12,7	4,9
	100,0	100,0

I tabellen er der foretaget en sondring mellem studenter fra gymnasieskoler og studenter fra kursus. Det ses, at der er en væsentlig forskel i niveau mellem skoleeksaminer og kursuseksaminer. En del af denne forskel er formentlig alene betinget af forskellen mellem de to undervisningsformer, således at det ved analyser af sammenhængen mellem studenternes kvalifikationer ved studiets begyndelse – målt ved studentereksamensresultat -- og studieforløb vil være af betydning at sondre mellem gymnasiestudenter og kursusstudenter.

Det gennemsnitlige resultat for gymnasiestuderende var 13,64 mod 12,81 for kursusstudenterne. Spredningerne i de to fordelinger er ret store, størst for kursusstudenternes vedkommende. Ser man på det gennemsnitlige studentereksamensresultat for de to grupper i de enkelte år, kan man ikke konstatere større forskydninger gennem tiden. Det er endvidere undersøgt, om der skulle være nogen større forskel i studentereksamensresultat mellem tilgangskategorierne 1, 2 og 3. Dette synes ikke at være tilfældet. For gymnasiestuderende var de tre gennemsnit 13,65, 13,54 og 13,56. De tilsvarende tal for kursusstudenter er 12,81, 12,86 og 12,63.

Et for prognoseformål væsentligt spørgsmål er at undersøge, hvor hurtigt efter studentereksamen studerende tilgår studiet. I tabel 5 er for treårs-generationer søgt belyst, hvor lang tid der for tilgangskategori 1, »nyimmatrikulerede«, hengår mellem dimission og studiets påbegyndelse.

Det fremgår af tabellen, at størstedelen af de nyimmatrikulerede straks påbegynder studierne; imidlertid synes denne andel at være aftagende over tiden. Bortset fra ophobningen omkring nul år er fordelingen iøvrigt temmelig jævn.

Tabel 5. De nyimmatrikulerede fordelt efter antal år mellem dimission og immatrikulation.

Generationerne	0	1	2	3 og derover	Nul år i pct. af samtlige
1947-49.....	175	9	5	37	77,4
1950-52.....	122	13	6	20	75,8
1953-55.....	75	8	5	14	73,5
1956-58.....	77	7	6	22	68,8
1959-61.....	146	30	17	21	68,2
1962-64.....	293	96	59	97	53,8
1965-66.....	245	59	45	68	58,8
Tilsammen.....	1133	222	143	279	63,9
Heraf kvinder...	124	23	2	34	67,8

Med hensyn til påbegyndelsestidspunkt for de øvrige fire tilgangskategorier kan nævnes, at for tilgangskategori 2 »fra andet fag, uden eksamen« i gennemsnit går omkring 4 år mellem dimission og tilgang til det statsvidenskabelige studium, mens der for tilgangskategori 3 »fra filosofikum« i gennemsnit forløber 2½ år. Kandidattilgangen sker gennemsnitlig 8½ år efter dimissionen, mens studerende med 1. del af økonomisk eksamen fra Århus i gennemsnit tilgår omkring 4 år efter studentereksamen. Fordelingerne er dog i alle fire tilfælde ret flade.

En undersøgelse af de nyimmatrikulerede, danske studenter fra generationerne 1947-1962 viser, at 58 pct. af disse påbegyndte det statsvidenskabelige studium i en alder af 19 år og derunder, 16 pct. var 20 år ved studiets påbegyndelse, yderligere 16 pct. var mellem 21 og 24 år, mens 10 pct. var 25 år eller ældre. Betragter man særskilt de studerende fra studenterkursus, er kun 19 pct. af disse 19 år eller derunder, en tilsvarende andel er 20 år, mens 30 pct. er i alderen fra 21 til 24 og 32 pct. er 25 år eller derover.

Gennemførselsprocenter.

Et summarisk udtryk for gennemførselsprocenten ved det statsvidenskabelige studium får man ved at sætte den samlede tilgang i årene 1947-1958 af tilgangskategori 1-3 i forhold til de studerende, som havde taget endelig eksamen til og med sommeren 1967. Af en samlet tilgang på 772 studerende havde ialt 320 svarende til 41 pct. taget afsluttende eksamen i perioden 1947-1967. Da de sidste af de medregnede årgange imidlertid kun har haft 9-10 år til at fuldføre studierne, må man formode, at en gennemførselsprocent beregnet på denne måde vil være lidt for lille. Imidlertid er antallet af stadig studerende (som fastlagt efter metoder omtalt nedenfor) fra generationerne 1957 og 58 ret lavt – formentlig drejer det sig kun om en halv

snestuderende – hvorfor et senere opgørelsestidspunkt næppe vil øge gennemførselsprocenten med mere end et procentpoint.

Når man betragter gennemførselsprocenterne for de enkelte studentergenerationer, får man indtryk af en stærk variabilitet. Den laveste gennemførselsprocent har 1951-generationen, nemlig 27 pct., mens 1958-generationen har den hidtil højeste gennemførselsprocent nemlig 49 pct. Det er imidlertid ikke muligt at påvise en generel tendens over tiden til stigning eller fald i generationernes gennemførselsprocenter.

Tabel 6 viser for fire treårsgenerationer gennemførselsprocenterne for studerende af tilgangskategori 1-3 fordelt efter studentereksamensretning og køn.

Tabel 6. Tilgangen til studiet, antallet af kandidater og gennemførselsprocenter (tilgangskategori 1-3) fordelt efter studentereksamensretning og køn

Generationerne	Mænd			Kvinder		
	Tilgang (Antal)	Kandidater (Antal)	Gennemførselsprocent	Tilgang (Antal)	Kandidater (Antal)	Gennemførselsprocent
1947-49.....	243	108	44	42	8	19
1950-52.....	181	72	40	25	6	24
1953-55.....	115	54	47	20	7	40
1956-58.....	130	61	47	16	3	19
I alt 47-58.....	669	295	44	103	24	24
Heraf med matematisk eksamen:						
1947-49.....	143	75	52	13	5	38
1950-52.....	119	49	41	11	2	18
1953-55.....	65	36	55	7	2	29
1956-58.....	85	48	56	8	2	25
I alt matematikere.....	412	208	50	39	11	28

Tabellen synes at vise, at de matematiske studenter generelt har en højere gennemførselsprocent end de øvrige grupper, som fortrinsvis er nysproglige. Det er ligeledes klart, at gennemførselsprocenten for mandlige studerende er væsentlig større end for kvinderne uanset studentereksamensretning. Til supplerung af de i tabellen meddelte oplysninger kan nævnes, at af den samlede tilgang af klassisksproglige studerende i perioden 1947-58 – alle mænd – har 10 taget afsluttende eksamen inden sommeren 1967, således at disses gennemførselsprocent er af samme størrelse som de matematiske studenters. Af 44 studenter med udenlandsk studentereksamen, hvoraf de 11 var kvinder, havde derimod kun 2 taget afsluttende eksamen ved undersøgelsesperiodens udløb. Med hensyn til tilgangskategorierne 4 og 5 kan

oplyses, at gennemførselsprocenten for tilgangskategori 4 »kandidattilgang« er omtrent lige så beskeden som studerende med udenlandsk eksamen; derimod ligger gennemførselsprocenten for tilgangskategori 4 »fra oeconstudiet« på omkring 90 pct. Da der her er tale om studerende, som har bestået 1. del, bør deres gennemførselsprocent dog sammenholdes med gennemførselsprocenten for statsvidenskabelige studerende, som har bestået 1. del jævnfør nedenfor.

Tabel 7. Gennemførselsprocenter for de i perioden 1947-1953 tilgåede studenter (tilgangskategori 1-4) fordelt efter studentereksamenskarakter.

Studentereksamensresultat	Gymnasiestuderenter			Kursusstudenter		
	Tilgang (Antal)	Kandidater (Antal)	Gennemførselsprocent	Tilgang (Antal)	Kandidater (Antal)	Gennemførselsprocent
11,25-11,99	2	1	50	21	2	10
12,00-12,99	53	14	26	58	14	24
13,00-13,49	95	30	32	35	16	46
13,50-13,99	140	60	43	17	11	65
14,00-15,00	99	57	58	13	4	31
I alt.....	389	162	42	144	47	33

Det fremgår af tabel 7, at gennemførselsprocenten for kursusstudenter er lavere end for studenter fra gymnasier, når man betragter grupperne som helhed. Tabellen viser endvidere, at gennemførselsprocenten er voksende med voksende studentereksamensresultat.

Studietidens længde for kandidater.

Undersøgelsen af studietidens længde for kandidater omfatter de studerende, som senest sommeren 1967 har bestået 2. del og dermed embedsksamen. Der er således intet problem med at fastslå tidspunktet for studiets afslutning. Hvad angår tidspunktet for studiets påbegyndelse har man som ovenfor omtalt valgt at regne med 1. september i det akademiske år, hvori tilgangen til studiet finder sted. Denne praksis bevirker, at de i undersøgelsen registrerede studietider bliver lidt for lange; på basis af oplysninger om de nyimmatrikuleredes tilmeldingstidspunkter til studiet inden for det akademiske år er det dog muligt at skønne, at denne forlængelse højst andrager ca. 1½ måned. Strengt taget burde derfor samtlige de i tabellerne anførte studietider reduceres i overensstemmelse hermed, hvilket dog ikke er sket.

Ved at regne studietiden fra studiets påbegyndelse til dets afslutning får man et udtryk for *bruttostudietidens* længde. Det har ikke været muligt at finde et forsvarligt grundlag for at korrigere studietiderne under hensyn til perioder, hvor de enkelte studenter helt eller delvist har været borte fra

studiet. De her registrerede studietider er således længere end de effektive studietider.

I tabel 8 er vist studietiderne for statsvidenskabelige kandidater fordelt på treårsgenerationer. Da undersøgelsen er afsluttet i sommeren 1967, vil kandidater af årgang 1958, som anvender mere end 9 år til at fuldføre studiet, ikke bliver registreret i tabellen og således ikke påvirke den gennemsnitlige studietid for denne generation. På tilsvarende måde er studerende med de længste studietider bortskåret i de øvrige generationer. Denne afstumpning over formentlig kun indflydelse på den gennemsnitlige studietid i den sidste treårsgeneration 1956-1958. Da antallet af stadig studerende af generationerne 1956 og 57 er minimalt, er det kun de ca. 10 stadig studerende fra 1958-generationen, som kan påvirke den gennemsnitlige studietid opad.

Tabel 8. *De statsvidenskabelige kandidater fordelt efter studietidens længde. (Antal).*

Studietid i år	Generationerne				I alt
	1947-49	50-52	53-55	56-58	
5½	8	9	7	5	29
6-6½	26	23	9	21	79
7-7½	35	21	17	22	95
8-8½	16	13	17	11	57
9-	31	12	11	(5)	59
I alt	116	78	61	64	319
Gennemsnlt. studietid	7,9	7,4	7,7	(7,1)	7,6

Det fremgår af tabellen, at kun omkring 10 pct. af kandidaterne har afsluttet studiet inden for den normerede studietid på 5½ år. Omkring 20 pct. har brugt 9 år eller mere til deres studium. I intervallet 6-8½ år er fordelingerne meget flade.

For generationerne 1947-1958 tilsammen er den gennemsnitlige studietid 7,6 år. Oplysningerne i grundmaterialet vedrørende de enkelte generationers gennemsnitlige studietider udviser ingen systematisk udvikling over tiden. De gennemsnitlige studietider for de enkelte generationer af mandlige studerende varierer fra 6,8 i 1951-generationen til 8,4 i 1952-generationen. Den gennemsnitlige studietid for de 24 kvindelige studerende er 7,5 år.

Der kan ikke konstateres væsentlige forskelle mellem den gennemsnitlige studietid for henholdsvis mandlige studerende med matematisk og nysproglig studentereksamen. Omkring en trediedel af begge disse kategorier af studenter afslutter studierne på mindre end 7 år. Af de kvindelige kandidater med matematisk studentereksamen er 2 ud af 12 færdige på under 7 år, mens tallet for de sproglige er 5 ud af 12. For generationerne 1947-1958 er

der således ingen tegn på sammenhæng mellem studietidens længde og studentereksamensretning.

I forbindelse med spørgsmålet om studentereksamensretningens betydning for studieforløbet er det imidlertid af særlig interesse at se på forholdene for studerende dimitteret i 1956 eller senere, idet de sproglige studerende fra disse generationer ikke har haft matematik i gymnasiet. En vis forlængelse af studietiderne for sproglige studerende kunne forventes, dels som følge af indførelsen af et obligatorisk kursus i matematik for disse grupper og dels som følge af indvirkning af manglende kundskaber i matematik på tilegnelsen af andre fag.

I tabel 9 har man forsøgt at belyse spørgsmålet om virkningerne på de sproglige studerendes studietider af den ovenfor omtalte ændring i deres studiemæssige forudsætninger. For at fjerne det element af usikkerhed, som de i det foregående afsnit omtalte svingninger i de enkelte generationers gennemførselsprocenter måtte have, har man valgt alene at belyse forholdene for de studerende, som har bestået 1. del. Tabellen angiver andelen af studerende med 1. del, som har taget afsluttende eksamen på under 7 år. Ved denne opgørelsesmåde kan man belyse forholdene for 5 generationer af nysproglige studerende uden matematik i gymnasiet. Fremgangsmåden indebærer desuden en vis formindskelse af den fejlkilde, som de ovenfor omtalte tidsafstande mellem dimissionsår og påbegyndelsestidspunkt for studiet i denne forbindelse kan udgøre.

Tabel 9. Kandidater som har afsluttet studiet på under 7 år, fordelt efter køn og studentereksamensretning. (Antal).

Generationerne:	Mænd		Kvinder	
	Mat.	Nysprog.	Mat.	Nysprog.
1947-1955				
1. Bestået 1. del ..	176	72	10	13
2. Eksamen u. 7 år	50	22	1	5
2 i pct. af 1	28	31	10	38
1956-1960				
1. Bestået 1. del ..	106	27	9	3
2. Eksamen u. 7 år	34	8	3	1
2 i pct. af 1	32	30	33	33

Tabellen viser, at andelen af matematiske studenter med 1. del, som tager afsluttende eksamen på under 7 år, er øget med omkring 5 procentpoints, mens den tilsvarende andel for de nysproglige er faldet med knap 2 procentpoints, hvilket ikke kan siges at være tilstrækkeligt grundlag for videregående konklusioner.

Studietidens længde på 1. del.

Tabel 10 viser fordelinger af studietiderne på 1. del for tilgangen i årene 1947-1964 fordelt på treårsgenerationer. Den påvirkning af studietiderne der følger af, at undersøgelsen afsluttedes i sommeren 1967 har formentlig kun betydning for den sidste treårsgeneration.

Tabel 10. Studerende med 1. del fordelt efter studietidens længde på 1. del. (Antal).

Studietider på 1. del i år	Generationerne						I alt 47-64
	1947-49	50-52	53-55	56-58	59-61	62-64	
1½	1	2	3	2	2	2	15
2	30	21	1	12	44	144	255
2½	33	28	18	31	32	64	206
3	23	13	19	15	20	35	125
3½	20	9	6	8	14	5	65
4	8	8	1	6	9	6	41
4½ og derover.....	11	8	10	5	10	—	44
I alt.....	129	89	64	79	131	259	751
Gennemsnitlig studietid på 1. del (antal år)...	2,9	2,8	3,1	2,8	2,8	(2,3)	2,7

Det er således kun en trediedel af de studerende, som består 1. del, der gennemfører denne del af studiet på 2 år eller mindre, mens knap to trediedele gennemfører på 2½ år og derunder. Mens tabellens oplysninger om de gennemsnitlige studietider på 1. del ikke viser store forskelle mellem treårsgenerationerne, får man ved i stedet at betragte de typiske studietider indtryk af en udvikling over tiden. Generationerne op til og med de første år i 1950erne havde en typisk studietid på 1. del på mellem 2 og 2½ år; i midten af 1950erne ligger den typiske studietid på et højere niveau nemlig mellem 2½ og 3 år. Fra slutningen af 50erne mindskes den typiske studietid atter, således at den i begyndelsen af 60erne kommer helt ned på 2 år, svarende til den normerede studietid på 1. del.

Den gennemsnitlige studietid for de 55 kvindelige studerende med 1. del fra generationerne 1947-1964 er på 2,6 år. Den er ens for kvindelige studerende med matematisk og nysproglig studentereksamen. For de mandlige studerende viser de tilsvarende summariske opgørelser en lidt længere studietid på 1. del for nysproglige end for matematiske studenter. Ændringer i studietidsfordelingerne gennem tiden og forskydninger i forholdet mellem antallet af matematiske og nysproglige studerende påvirker imidlertid dette billede. For at få en nærmere belysning af dette forhold samt tillige for at få belyst eventuelle virkninger på 1. dels studietiderne af de nysprogliges ændrede studieforudsætninger har man i tabel 11 foretaget en nærmere analyse af de mandlige studerendes studietider på 1. del fordelt efter studentereksamensretning og efter fire perioder, hvor den typiske studietid er benyttet som kriterium for inddelingen.

Tabel 11. Mandlige studerende med 1. del fordelt efter studentereksamensretning og generationer. (Antal).

	Generationerne				
	1947-52	53-55	56-58	59-64	I alt 47-64
Matematisk eksamen:					
1. I alt	139	37	57	321	554
2. Bestået på under 2½ år ..	32	3	12	158	205
3. Bestået på under 3 år ...	74	16	32	233	355
2 i pct. af 1	23	8	21	49	37
3 i pct. af 1	53	43	56	73	64
Nysproglig eksamen:					
1. I alt	57	15	16	38	126
2. Bestået på under 2½ år ..	16	3	2	16	37
3. Bestået på under 3 år ...	30	5	10	28	73
2 i pct. af 1.....	28	20	13	42	29
3 i pct. af 1.....	53	33	63	74	58

Med hensyn til udviklingen i studietiderne på 1. del gennem tiden understøtter tabel 11 de konklusioner, som kunne drages ud fra den foregående tabel. Nedbringelsen af studietiderne på 1. del i de første år af 1960'erne kan konstateres for såvel matematiske studenter som for nysproglige. I de enkelte perioder er de nysproglige studietider ikke større end matematikernes. Med hensyn til spørgsmålet om ændringer i relationerne mellem nysprogliges og matematikeres forkundskaber fra 1956 og fremover er det derimod ikke muligt at drage præcise konklusioner. Sammenholdes tabellens oplysninger om den samlede tilgang med antallet af studerende med bestået 1. del fås et udtryk for gennemførselsprocenten på 1. del. Den summariske gennemførselsprocent er for mandlige matematiske studerende 56 pct. mod 42 for de nysproglige, hvilket er i overensstemmelse med resultaterne vedrørende gennemførselsprocenterne ved studiet som helhed for de to grupper. For de kvindelige studerende er de tilsvarende gennemførselsprocenter på 1. del 43 for matematiske og 25 for nysproglige studerende.

Studietidens længde på 2. del.

I tabel 12 er studietiderne for de statsvidenskabelige kandidater på 2. del opgjort på treårsgenerationer.

Tabellen viser, at kun omkring 20 pct. gennemfører 2. dels studiet på 3½ år eller mindre. Den gennemsnitlige studietid på omkring 4½ år udviser ingen tendens til at aftage over tiden, ligesom den typiske studietid, der ligger på 4-4½ år synes at have været uændret gennem hele perioden. Den gennemsnitlige studietid på 2. del for de kvindelige kandidater er den samme som for kandidaterne som helhed. Der er ingen forskelle mellem de nysproglige og matematikerne. Sammenholdes de i tabellen anførte oplysninger om an-

Tabel 12. De statsvidenskabelige kandidater fordelt efter studietidens længde på 2. del. (Antal).

Studietiden på 2. del i år:	Generationerne				I alt
	1947-49	50-52	53-55	56-58	
2½	1	1	2	—	4
3-3½	15	17	9	17	58
4-4½	52	40	27	30	149
5-5½	23	13	17	14	67
6-6½	14	1	1	3	22
7 og derover	11	0	(2)	(—)	19
I alt	116	78	61	64	319
Gennemsnitlig studietid på 2. del (antal år) ..	4,8	4,5	4,5	(4,3)	4,6
Studerende med bestået 1. del (antal)	129	89	64	79	361

tallet af studerende med 1. del med antallet af kandidater i de enkelte treårs-generationer fås et udtryk for gennemførselsprocenten på 2. del. Denne gennemførselsprocent ligger omkring 90 pct. og udviser ingen systematisk bevægelse. Gennemførselsprocenten på 2. del er for de kvindelige studerende ligeledes ca. 90.

I stedet for at belyse studietiderne på 2. del ud fra generationer fra samme tilgangstidspunkt kan man betragte generationer af kandidater, som har taget 1. del inden for samme periode. Herved får man et klarere indtryk af resultaterne for årgange med omtrent samme vilkår på 2. dels studiet. Som det fremgår af tabel 13, betyder en sådan ændret opgørelsesmåde dog ikke, at konklusionerne ovenfor ændres væsentligt.

Tabel 13. Kandidaterne fordelt efter studietid på 2. del og tidspunkt for bestået 1. del. (Antal).

Studietiden på 2. del i år:	1. del bestået				
	Jan. 49- juni 51	Jan. 52- juni 54	Jan. 55- juni 57	Jan. 58- juni 60	Jan. 49- juni 60
3	10	18	13	12	53
3½-4	35	39	32	34	140
4½-5	12	20	12	18	62
5½-6	7	8	1	4	20
6 og derover	8	6	4	2	20
I alt	72	91	62	70	295

I tabel 14 er der foretaget en sammenligning af studietidens længde for statsvidenskabelige kandidater af generationerne 1947-1953 med deres studentereksamensresultat.

Tabel 14. Kandidaterne (tilgangskategori 1-3 excl. udlændinge) fordelt efter studietid og studentereksamensresultat.

Studentereksamensresultat	Studietid					I alt	Antal år i gennemsnit
	5 og derunder	5½-6	6½-7	7½-8	8½ og derover		
Gymnasiestudenter							
11,25-11,99	-	-	-	1	-	1	8,0
12,00-12,99	2	2	3	3	4	14	7,2
13,00-13,49	-	4	7	8	11	30	7,9
13,50-13,99	1	11	13	20	15	60	7,7
14,00-15,00	2	15	19	10	9	55	7,1
Ialt	5	32	42	42	39	160	7,5
Kursusstudenter:							
11,25-11,99	-	1	-	-	1	2	9,0
12,00-12,99	-	1	2	3	8	14	9,1
13,00-13,49	1	3	3	4	5	16	7,8
13,50-13,99	-	2	3	4	2	11	7,4
14,00-15,00	-	1	-	1	2	4	7,9
Ialt	1	8	8	12	18	47	8,1

De studerende fra kursus har gennemgående længere studietider end gymnasiestuderende. Medens der ikke synes at være nogen klar sammenhæng mellem studietider og studentereksamensresultat, når man betragter gymnasiestuderende, synes der for kursusstudenternes vedkommende at indtræffe en væsentlig forlængelse af studietiderne ved eksamenskarakterer på 12,99 og derunder.